

Zeevangszeedijk

EEN ZOMERDAG OP HET NEDERLANDSE PLATTELAND

Vakantie op het Hollandse platteland, zonovergoten, heerlijk. Ik lig in het kort gemaaide gras, turend naar de obsceen blauwe lucht. Allerlei vogels krijsen hysterisch in allerlei bomen, vliegen zoemen, een hommelt zuigt aan een bloem, langdurig, onvermoeibaar. Of is het steeds een andere? Een vogeltje hopt driftig naar een voor hem belangrijke plek. Hij maakt enorme en snelle sprongen. Het ruikt naar lang vervlogen tijden van hooi en hout.

Het sneeuwt vederlichte pluisjes. Zij drijven zachtjes op de groene achtergrond van de boomgaard, witte toverwezens die je, als je er even naar kijkt, in hun tijdloze universum zuigen. Een pluisje zweeft niet met de rest mee. Gevangen door een onzichtbare spinnendraad, ze wappert als een gelegenhedsvlag in elk zuchtje wind.

Om de tien minuten raast een auto – of een grote trekker, die dingen bereiken tegenwoordig ook zielstergende snelheden – voorbij op het langs liggend weggetje. Het voertuig trekt het filmdoek even met zich mee. Maar prompt rekt het terug in zijn oorspronkelijke positie van bomen, weiland en pluisjes.

En schapen. Ik kijk naar de schapen en zij kijken naar mij. Een schaap met haar volgroeide jong. Twee dikwollige bolletjes vlees, onbeweeglijk herkauwend, op hun dunne pootjes. De potsierlijkheid van het leven als zichzelf in standhoudend systeem vliegt mij naar de keel.

Maar de pluisjes. De pluisjes roepen mij, hypnotiserende feeën, en ik zak weer terug in beaat genieten.

HET MEER

Heb ik al gezegd dat ik van het IJsselmeer hou?

Een paar jaar geleden zag ik bij de lijstenmaker een klein schilderij hangen, van drie platbodems op een stukje open water. "Het IJsselmeer." zei ik "Dat is beslist het IJsselmeer." De ambachtsman was daar niet onder de indruk, het konden wel duizenden plassen zijn, je zag immers geen kustlijn die een aanwijzing kon geven. Maar ik was zeker van mijn zaak en kocht het vergezicht. Eenmaal thuis zocht ik de schilder op. Hij bleek een Edammer te zijn. Ik had het op een kilometer na geraden, zuiver afgaande op de kleur en het patroon van het water. Soms, heel soms, kun je in de stad het IJsselmeer ruiken. Na een dag zwoegen zit je op je balkonnetje te chillen en opeens komt het je neusgaten in: de geur van Het Meer. Modderig, fris, ruig en lekker. Het kribbelt aan je ziel; eventjes voel je je vrij, ver van de stadsneurose.

Vandaag heb ik afscheid genomen van Het Meer. Morgen vertrekken wij. Ik moest nog even in mijn eentje de dijk op, turen naar de einder. Tegen zessen, dat is het beste. Als ik vaar ben ik meestal de enige allochtone, in een verder 100% Nederlands-Nederlandse vaarnatie. Ik weet dus dat er elke dag stipt om zes uur massaal gegeten wordt. Het IJsselmeer ligt er dan verlaten bij.

Ik tuur. Een prachtige aak (lange platbodem 2 masten bovenhelft witgeverfd, onderkant monumentengroen) vaart rustig in de verte voorbij, haar twee masten onbetuigd. Op de motor dus, terwijl ze wind mee hebben. Zouden er gaten in de bemanning zijn gevallen?

Verderop naar rechts, op een uitstulping van de dijk, een plukje schapen, als een pukkel op een heksenneus. Ik blèr naar ze toe - ze kennen me immers, als ik bij het ochtendgloren de dijk opkom word ik steevast door elk van hen begroet. Nu zijn ze te ver, ze horen ze me niet.

Het meer golft flink onder de Noordenwind. Ze heeft stroken van verschillende kleuren: petro blauw op moddergroen. Op de rug van elke golf strooit de zon met duizenden stukjes spiegels, die puntig in mijn ogen schijnen.

Heb ik gezegd dat ik van het IJsselmeer hou? Vandaag leek mijn liefde zo groot, dat Het Meer van mij werd.

DE BOER

Het is een dag van grote hitte geweest (30 graden). Na het avondeten liep de boer in zijn blauwe overal het land op, ver op dat strookje. Met zijn lange magere benen klom hij over een hek alsof hij nog een jonkie was. Hij pakte een lange stok die erop leunde: een stok met een emmer eraan, om water uit de sloot te scheppen, voor de schapen. Een emmer van 10 liter. Hij ging vijf keer heen en weer tussen de sloot en de rode bak. Toen hij klaar was lag er 50 l slootvocht klaar voor de volgende dag. Daar moesten 80 schapen het mee doen. Schapen drinken namelijk niet zo veel. En ze drinken slootwater dus, had ik toch niet verwacht. Want slootwater is toch niet iets wat je je als drinkbaar voorstelt, al zijn het "maar" schapen. Sloten hebben een dikke deken kroos, waar lucht noch licht doordringt. Het dekt een soort soep af, een bruinig iets dat vreselijk stinkt. Of stinkt het alleen als je roert? Dat moest ik toch een keer gaan verifiëren.

De boer had zojuist een controleur van het ministerie van landbouw over de vloer gehad. Die wou weten of hij een huurcontract op schrift had met de buurman verderop op wiens land zijn schapen af en toe graasden. "Waarom moet u dat weten?" zei de boer terecht. "Als u dat niet heeft, dan dient u bij elke overplaatsing van uw dieren - elke keer dat u de schapen naar het weiland van de buurman brengt - een week van tevoren een vergunning aanvragen." De boer zijn mond was ervan gaan zakken. Terwijl hij wel wat gewend was, wat onnodige regeltjes betreft. De week ervoor was er al zo'n ambtenaar, met een meetapparaatje in de hand, die kruipend in de wei het gras was komen meten. "Voor de

ganzensubsidie" had hij er nog bij gezegd. De boer zou geld krijgen voor elke millimeter gras die de wilde ganzen van zijn akkers hadden gesnoept.

Daar moest hij het tegenwoordig van hebben: milieusubsidies. Want van het boeren kwam je met fatsoen niet meer rond. Het leek wel een complot van hogerhand. Alles wat hij boerde werd streng aangepakt en zwaarbelast, maar als hij de natuur een handje hielp dan kreeg hij daar wat voor. Ook niet veel, maar toch. Het zette hem aan het denken. Zijn koeienstapel had hij jaren geleden al verkocht, vanwege het mestquotum dat niet meer op te hoesten was. Nu had hij maar wat schapen, die hij aan de straatstenen niet kwijtraakte: wol kwam uit Australië en schapenmelk bleefden Nederlanders niet. Alleen aan het vlees kon hij nog een stuiver verdienen. Meer een tijdrovende hobby dan een volwaardige baan zou je zeggen.

Op de weg terug sprong hij even over de sloot naar de reep weiland ernaast, die aan een andere boer toebehoorde. Bij de terugsprong zag je dat hij een Kievitsnest onder zijn arm klem hield, als een kostbare schat dat zeker niet in het water mocht vallen. Hij plaatste het nest op zijn land, tussen het gras. "Zo" dacht hij tevree "weer 150 euro binnen". De ouders zouden de eieren wel weer vinden dacht hij. Hij had het al zo vaak gedaan.

Fluitend koerste hij met rasse stappen naar zijn stolpje. Tijd voor een bakkie en een tukkie, zo in zijn luie stoel. Gelukkig was het oonen seizoen voorbij. Dan was hij de hele nacht in de weer met het verlossen van de lammetjes. Nu moest hij alleen nog maar straks de late avondronde doen.

SCHAAP

-Mêêêê Mêêê
-Meu
-Mêêêê Mêêê
-Meu
-Mêêêê Mêêê
-Meu

-Mêêêê Mêêê
-Meu
-Mêêêê Mêêê
-Meu
-Mêêêê Mêêê
-Meu

Een schaap blèrt op de dijk. Honderden meter naar links klinkt het antwoord. Ze lopen naar elkaar toe. De roepende is ietsjes kleiner zie ik nu. De andere heeft er weer net zo één aan haar zij. Dat is de moeder, begrijp ik eindelijk. D'r jong is al grazend te ver op de dijk gelopen, en is haar kwijt geraakt. Als het lam de ooi ziet zet hij het op een rennen. Zijn zusje ziet dat en duikt onder de tiet. Lam komt aangesneld, werpt zich onder de buik van mammie en

begint gulzig te drinken. Ze zijn allebei te groot voor zuigelingen. De moeder ziet dat ook wel. Ze laat ze eventjes hun gang gaan om weer haar grazen te hervatten. De jonkies volgen haar voorbeeld.

Ik staar naar de schapen. Naar de strakblauwe lucht op de groene dijk, als twee verflakken op het schilderij van een kleuter. Ik hoor de slag van de golven achter de dijk, zacht behang van mooi simpel geluid. Hier en daar een zwaluw, en af en toe een insect. De adrenaline zakt, vrede komt in mijn hart en ziel.

Schapen leven in hun eeuwige tijd. Er komt maar geen haast in hun antieke ritme. Terwijl onze tijd steeds sneller is gaan draaien, gaan ze nog steeds hun schaapse gang: grazen, liggen, poepen, grazen, liggen, poepen. Gisteren vandaag en morgen. Net als hun moeder en betovergrootmoeder.

Schapen: hèt middel tegen stress.

DE OOI

De schapen op de dijk zijn van Cor, want die pacht de dijk. Ze waren eerst een kruising van twee soorten. Dit jaar is er een Zwarte Tesselaar als ram bijgehaald. De jonkies hebben opeens zwarte koppen.

"Waarom doen ze dat?" vraag ik de boer.

"Het is goed voor het oonen."

Het oonen, dat is het kalven van schapen.

Een ooi blèrt onophoudelijk. Twee schapen wachten op haar een paar meters verderop. Zij heeft haar hoofd afgewend van deze groep en blèrt. Opeens komen er drie jonkies aansnellen, ze klimmen de dijk op en voegen zich naar het groepje. Je ziet dat het jonkies zijn aan hun zwarte koppen en aan de grootte van de uiers. Bij de oude generatie bungelen die vol van melk. De ooi blijft de andere kant op blèren, waar heel in de verte nog een plukje schapen grazen. Dan draait ze naar de wachtenden toe en zegt: "Ze komen niet, verdomme. Ik ga ze even halen." En vertrekt. Haar achterpoten steken als de magere beentjes van een dame op leeftijd uit een vieze bontjas.

De rest wacht en kijkt haar na. Op een gegeven moment beginnen ze weer te grazen, maar blijven wel op dezelfde plek, die ze immers heeft aangewezen. Zij loopt wat sneller dan normaal naar de andere kant van de dijk toe. Ergens op driekwart blijft ze steken. Ze roept iets wat wij, noch haar volgelingen, kunnen verstaan. Iets later zien we haar grazen. Haar groepje wacht nog steeds, bij elkaar. Ze durven nog niet weg te lopen, maar gaan dat straks zeker doen. Zij is ze volkomen vergeten. Dat vinden zij helemaal niet erg.

Hoe heerlijk is het bestaan van het schaap.

HERRIE

Wat een zon! En dat op een zaterdag... Op naar het IJsselmeer, naar de dijk waar ik nog een klusje heb liggen, dat een winterlang wachtte op precies zo'n dag.

Vrolijk begin ik aan het uitladen van de spullen, het sjouwen van de zware materialen bovenop de uitgestrekte stenen rug. Het uitzicht is verbluffend. Een twintigtal zeilschepen toegt majestueus in de verte, hun vleugels uitgestrekt, smachtend naar een zuchtje wind. De lucht is ietwat heilig op een strak blauwe achtergrond. Zelfs het meer heeft haar moddergroene winterjas verwisseld voor een lentefris gewaad.

Ik plof uitgeput neer. Het echte werk moet nog beginnen. Maar hoe kan ik weerstand bieden aan zoveel schoons? Ik pak er het blikje bier bij dat ik meegenomen had voor de pauze. Na een paar slokjes leg ik het neer tussen de rotsen. Ik tuur naar de horizon. Wat een weelde. Een uitgestrektheid zomaar gratis en voor niets, in dit volgepropt en zakelijk landje. Ik voel me een met de zeilers: wij hebben dezelfde behoefte aan stilte, natuur en schoonheid. De golfen slaan tegen de stenen: kracht-rust, kracht-rust, kracht-rust, kracht-rust, kracht-rust... Een diepe tevredenheid daalt over me. Ik vouw mijn dikke jas en mijn trui als een matrasje. Ik lig achterover, de zon blaakt hysterisch in mijn ogen, dwars door mijn oogleden heen. Ik schuif mijn sjaal erover heen. Kracht-rust, kracht-rust, kracht-rust. Een meeuw roept een maatje "Nooo, Nooo". "Grappig" denk ik dan, "Normaal zeggen ze 'lieuw lieuw'". Een hommel humt hartstochtelijk. Ik soes.

Een klein geluidje tikkelt mijn rechteroor. Wat zou dat zijn? Mijn dommelende brein probeert met iets van logisch nadenken op de proppen te komen. Een vogeltje dat takjes zoekt voor zijn nest? Een konijntje? Een hondje? Nee... Een schaap natuurlijk! Schapen, die grazen op de dijk, dat is hun plek. Met een langzame beweging schuif ik de sjaal een stukje opzij en ja hoor: een schaap ruikt nieuwsgierig aan de meterslange strook dik rubber die even werkloos ligt te liggen. Een schaap? Nee... Twee, drie, vier... en verderop een tiental. Ik ga voorzichtig zitten zodat ze niet schrikken. Ze zijn heel dichtbij mij, maar omdat ik niets deed zijn ze niet bang. Ik kijk om me heen: de dijk is bezaaid met schapen. Alsof een schilder ze opeens neergepent heeft: hier een schaap, daar een schaap, op de groene dijk onder de blauwe lucht.

Dan is het gedaan met de rust. Een kudde motorrijders raast op de smalle weg langs de dijk. Zodra de kalmte weer heerst komt er nog een groepje, dat nog harder rijdt, met knallende motoren. Tussendoor is er amper tijd om het sacrale gevoel van zonet te hervinden. Ze zijn blij, de motorrijders, ze voelen zich vrij. Onderweg vergallen ze het leefplezier van de mensjes, maar dat deert ze niet. Alles is ondergeschikt aan het machtig gevoel dat het harde rijden in de natuur bij ze oproept. Ik begin me te ergeren. "Komen ze hier de rust verstoren! Alsof de stad niet druk genoeg is." Ik ben ondertussen aan het werk gegaan. Het is een fijne klus; ik ben in stilte bezig, normaliter zou ik van de pracht om me heen genieten. Maar de motoren! Het houdt niet op. Dan komt er een speedboot voor mijn neus cruisen. Heen en weer, heen en weer. Het IJsselmeer is niet groot genoeg voor hem: hij heeft haar zo doorkruist. In zijn snelheidsgekte verveelt hij zich nu: wat te doen? Als je zo snel gaat is de wereld te klein, is het leven te kort. Dus raast hij voor mij heen en weer, heen en weer, heen en weer. De zeilers zeilen hun stille tocht. Ook zij hebben last van de herrie, ook zij zijn gekomen voor de rust. De speedboot hoor je kilometers ver. Het geluid gaat door merg en been, het snijdt in je ziel, het belemmert het denken, het beschouwen. Ik begin hem hartgrondig te haten. Wie denkt hij dat hij is? In zijn eentje de zalige belevenis van twintig zeilboten en talloze pootjesbaders verstoren?

Als ik 's avonds weer naar huis ga weet ik het heel zeker: speedboten moeten verboden worden. En motoren ook. Ze mogen alleen voor noodzakelijke taken worden gebruikt, niet meer voor het amusement, op de zeldzame zonovergoten dagen die we in Nederland hebben. Levensvergallers! Een Minister van Sereniteit moet er komen, heel dringend, voordat genieten in stilte nergens meer kan.

MEEUWEN

-EEUWR

-OAAAAAAH IG IG

-Aiiiiiiiiiiiiiiii EG EG EG EG EG

-AAAAARGH

-Aiiiiiiiiiiiiiiii EG EG EG EG EG

-IIIIUW IIIIEUW IIIIEUW IIIIEUW IIIIEUW IIIIEUW

-WOAAAAAA

-UHEUUUUUH.

-IIIIUW IIIIEUW IIIIEUW IIIIEUW IIIIEUW IIIIEUW

-MOEOORGH WA-AAAA...

-ÊÊÊ-HERG ÊÊÊ-HERG ÊÊÊ-HERG ÊÊÊ-HERG ÊÊÊ-HERG....

-pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe...

-WOHOO-AÂRGH!

-HWHÂÂR

-PRAAAOW!

-HAEEE-ANG HAEEE-ANG HAEEE-ANG HAEEE-ANG WAORGH...

-HE-EEE! ARGH ARGH ARGH ARGH ARGH ARGH ARGH.

-RAAaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaah

- pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe pjoe

-Aw.

TATANKA

Gekatapulteerd door de tijd kom ik terecht in een veld waarop koeien lopen. Het landschap is opgedeeld in lange (w)eilanden van gras, in een zee van sloten. De stroken zijn zo lang dat wanneer de koeien het einde hebben bereikt, de andere kant alweer is aangegroeid.

2 oude koeien lopen. Bottige heupen, zichtbare borstkas, enorme uier waar de benen omheen moeten.

Een hele tijd niets. Je denkt: "Daar lopen 2 koeien." Maar de kudde volgt, daar kun je vergif op innemen.

Ze hebben een strategie: eerst lopen ze met z'n allen helemaal tot de dijk, het verste punt vanuit de boerderij. Dat doen ze 2 keer per dag, na het melken – de twee dagelijkse trek van de moderne bizon. Ze lopen fiks door. Daar aangekomen draaien ze om en vangen ze de weg terug aan, grondig grazend. Op de heenweg hebben ze alles gescreend, zodat ze nu weten waar de kale plekken zijn die je beter vermijdt.

Ochtens zijn met name de pubers enthousiast. Je herkent ze aan de kleine uiers. Ze wijken af van de koers, trotteren blij naar de sloot, kijken in het rond met grote ondeugende, genepwimperde meisjesogen, rennen tenslotte hun achterstand in.

's Avonds is iedereen loom.

5.30 uur

De zonsopkomst is fuchsia roze. Een aalscholver dobbert rond, een vis in zijn bek. 3 kleine pinguïns vliegen met een serie hoge kreten als kuikens. De aalscholver duikt weer. De vis gaat in de boodschappentas die hij, noordelijke pelikaan, onder zijn bek draagt. De zachte golven dragen de roze gloed op hun rug.

Het meer is als olie.

5.45 uur

Alles is al minstens een uur klaarwakker. De koeien: al aan het grazen; de eenden; de aalscholver; de schapen... Alleen de mens slaapt nog.

De ganzen trekken gakkend over de opkomende zon heen. Dat geeft aan de morgen iets bobrossiaans, om te zwijgen over het kitscherige roze. De opkomende zon staat nu met een voet op het meer: zijn onderkant smelt met het oppervlak samen wat hem het aanzien geeft van een *montgolfière*.

Als de zon zich een paar tellen later heeft losgeweekt, blijft de voet liggen.

En verdwijnt.

Het gaat warm worden vandaag. Heel warm.

6 uur

De nevel ligt als een tafellaken op het veld. Schapen blaten in de verte, ganzen gakken. Af en toe het geloei van een koe. De leeuwerik fluit, tatitatitati, gepunctueerd door iemand van een ander soort pfui... pfui... pfui... pfuittittitt pfuittittitt. Een vlucht leeuweriken vliegt

rakelings langs een baan van het veld. Ik hoor hun vleugels. Die van ganzen zijn hoorbaar groter. Ze flappen zwaar, die van zwanen nog meer. Je krijgt een beeld van de inspanning die ze zich getroosten.

10 uur

Zwaluwen scheren rakelings het pas gesneden gras. Uit de hopen drogend hooi pikken ze insecten. Het geïsoleerde geblaas van een schaap. Op de achtergrond: het constante geluid van de golven op de dijk.

Een v-tje ganzen stijgt op: mama en papa aan kop, het gebroed erachter aan, 2, tot soms 8 stuks. Ze houden contact met elkaar, én met de andere troepen met wie ze samen vliegen, door luid geroep.

De voorste groep heeft het opstijgen geluid: KOM MEE KOM MEE! De achterste puncteert zijn aanwezigheid: GAK...GAK...GAK...GAK...GAK... “ We volgen! Je hoeft niet om te kijken!” Monotone radar.

Roedels fietsers, al dan niet in lycra, roepen elkaar met korte tussenpauzes, net als de ganzen. Ook zij reizen immers in formatie. Sommige lycralozen sjouwen een hele uitrusting achterop. Die zijn zeker op de kampeertour.

11 uur

Een zwaluw trekt een streep van hypergeluid door de knalblauwe lucht. Losse wolkjes drijven, liefvallige schuimgebakjes.

Ganzen: GAK GAK GAK GIEEEK
 GAK GAK GAK GIEEEK

Een mobieltje op trilstand gaat af. Het is het ondergeluid van het echtpaar zwarte zwanen, dat, gekortwiekt, in het omheinde gedeelte van de sloot peddelt. Hun bovengeluid, tegelijkertijd hoorbaar, is dat van gewone zwanen.

De ganzen liggen per honderden te grazen op het weiland. De boer scheurt met zijn quad, één keer en dan terug, om ze weg te jagen. Ondertussen incasseert hij de ganzensubsidie.

Toen ik 40 was kon je de overkant van het IJsselmeer nooit zien. Nu is het omzoomd door windturbines en aan de zuidkant de flats van IJburg. Het meer was oneindig, nu is het een plasje.

17.45 uur

Een cow girl (eigenlijk meer een cow woman) haalt de koeien op, te voet. Ze doet net als de *tatanka*: ze loopt eerst gedecideerd langs de sloot recht naar de dijk. Daar draait ze om en duwt de kudde terug voor haar uit. Rustig. Vanzelfsprekend. Met iets slaps, een riem, een touw, niet de stok die je zou verwachten. De dieren laten zich gedwee in de goede richting duwen. Al lopend gaan ze door met grazen.

22 uur

Na het melken komen de koeien terug. De zon is dan al laag aan de heiige horizon. Een knaloranje ding dat je net wel kan aankijken. En ja hoor! Een streepje wolk erdoor. Een Japans schilderij.

De zon zakt onherroepelijk.
De platte aarde flipt als een munt.

Naast het Ruysdaelbosje grazen de ganzen per tiental, de tientallen verspreid over de reep weiland. De aangewezenen steken de nek boven het gras, op de uitkijk voor de vos. Opeens vliegen ze allen, onder luid geroep, naar een graziger veld. Een valk spurt recht omhoog, torent boven het weiland, maakt een rechte hoek en koerst horizontaal weg.

Met zulk weer blijven de koeien na de laatste trek slapen. In de ochtend, als je heel vroeg wakker wordt, kun je ze zien liggen. Imposant en rustig gezicht – zwart-witte reuzen in het groen.

Als de zon nog net niet op is maar het is al dag, zijn ze al grazend aan het heen en weer trekken, in de streep nevel die de horizon aftekent.

Liva Luyat

Warder zomer 2018